

*Sanal Mekân: Kamusal Bir Mekân Olarak İnternet** (Zizi Papacharissi**)

The Virtual Sphere: The Internet as a Public Sphere (Zizi Papacharissi)

(Çev.) Şeyda Koçak Kurt, Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi, seydak@gmail.com

Öz

İnternet ve onu çevreleyen teknolojiler, kamusal mekânı yeniden canlandırma vaadini taşımaktadır; ancak bu yeni teknolojilerin çeşitli yönleri eş zamanlı olarak bu potansiyeli azaltmakta ve arttırmaktadır. Birincisi, internet tabanlı teknolojilerin veri depolama ve bilgiye erişme kabiliyetleri, siyasi tartışmayı başka türlü var olmayan enformasyon ile doldurur. Aynı zamanda enformasyona erişimdeki eşitsizlikler ve yeni medya okuryazarlığı sanal mekânın temsil edilebilirliğini tehlikeye atmaktadır. İkincisi, internet tabanlı teknolojiler

dünyanın uzak yerlerindeki insanlar arasında tartışmayı mümkün kılmakta, fakat bununla birlikte çoğu zaman politik söylemi de parçalarına ayırmaktadır. Üçüncüsü, küresel kapitalizmin kalıpları göz önüne alındığında, internet tabanlı teknolojilerin yeni bir kültür yaratmaktan ziyade kendilerini mevcut siyasi kültüre uyarlaması mümkündür. İnternet ve bağlı teknolojiler, teknolojinin kendisine bağlı olmayan bir kamusal mekâna dönüşme de dönüşme de, siyasi odaklı diyalog için yeni bir kamusal alan yaratmıştır.

Abstract

The internet and its surrounding technologies hold the promise of reviving the public sphere; however, several aspects of these new technologies simultaneously curtail and augment that potential. First, the data storage and retrieval capabilities of internet-based technologies infuse political discussion with information otherwise unavailable. At the same time, information access inequalities and new media literacy compromise the representativeness of the virtual sphere. Second, internet-based technologies

enable discussion between people on far sides of the globe, but also frequently fragmentize political discourse. Third, given the patterns of global capitalism, it is possible that internet-based technologies will adapt themselves to the current political culture, rather than create a new one. The internet and related technologies have created a new public space for politically oriented conversation; whether this public space transcends to a public sphere is not up to the technology itself.

Anahtar Kelimeler

Keywords

Sibermekân, Enformasyon, İnternet, Siyasal, Kamu, Mekân, Teknoloji, Sanal
Cyberspace, Information, Internet, Political, Public, Sphere, Technology, Virtual

* Papacharissi, Z. (2002). The virtual sphere: The internet as a public sphere. *New Media & Society*, 4(1), 9-27.

** Yazardan ve SAGE Yayınları'ndan çeviri ve yayınlanma izni alınmıştır. Makalenin orijinalliğinin bozulmaması için, çeviri yapılan derginin yazım kurallarına sadık kalınmıştır.

Papacharissi, Z. (2021). Sanal mekân: kamusal bir mekân olarak internet (Ş. Koçak Kurt, Çev.). *Yeni Medya*, 10, 145-159.

Giriş

Yeni medya teknolojilerini çevreleyen ütopyik retorik, post-endüstriyel toplumun daha fazla demokratikleşmesi vaadinde bulunmaktadır. Özellikle, internet ve bağlı teknolojiler kişisel ifade yollarını artırabilir ve yurttaş eylemliliğini teşvik edebilir (örn; Bell, 1091; Kling, 1996; Negroponte, 1998; Rheingold, 1993). Yeni teknolojiler kamunun toplumsal ve politik arenadaki rolünü genişletebilecek enformasyon ve araçlar sağlamaktadır. Çevrimiçi politik grupların ve aktivizmin patlaması, kesinlikle internetin siyasal kullanımını göstermektedir (Bowen, 1996; Browning, 1996). Siber mekân savunucuları, çevrimiçi söylemin siyasal katılımı artıracığı ve demokratik bir ütopya için imkan sağlayacağı vaadinde bulunmaktadır. Onlara göre; akademisyenler, politikacılar ve kamunun çok sayıda üyesinin yakındığı kamusal mekândaki sözde gerileme, internetin ve onu çevreleyen teknolojilerin demokratik etkileriyle durdurulacaktır. Öte yandan şüpheci, teknolojilerin evrensel olarak erişilebilir olmadığına ve çoğunlukla parçalı, anlamsız ve farklı bir şekilde 'kışkırtma' olarak bilinen öfkeli tartışmalara neden olduğuna ve canlandırılmış bir kamusal mekânı garanti etmekten çok uzak olduğuna dikkat çekmektedir. Bu makale internetin siyasal kullanımının kamusal mekânı nasıl etkilediğini incelemektedir. Siber mekân, kamusal alana ayrı bir alternatif mi sunmakta, onu genişletmekte, küçültmekte yoksa görmezden mi gelmektedir?

Özellikle de kamunun eylemsiz siyasal faaliyet gösterdiği ve siyasete karşı giderek artan bir sinizm geliştirdiği bir zamanda (Cappella ve Jamieson, 1996, 1997; Fallows, 1996; Patterson, 1993, 1996) internetin ve onu çevreleyen teknolojilerin politik alanda gerçekten devrim yapıp yapmayacağı ya da mevcut statükoya uyup uymayacağını belirlemek önemlidir. Bu teknolojiler politik kapasitelerimizi artıracak mı yoksa demokrasiyi sınırlayacak mı – ya da alternatif olarak, her ikisinden de biraz yapacak mı? Bu tür bir tartışma, öncelikle kamusal mekân kavramı ve ona eşlik eden ideolojik söylem incelenerek ele alınmalıdır.

Kamusal Mekân

Kamu denildiğinde, antik Yunan agoralarında veya sömürge döneminden kalma belediye binalarında gerçekleşen açık siyasal düşünce ve fikir alışverişleri akla gelebilir. 'Kamu' fikri, vatandaşların kamu işlerine katılımını gerektiren demokratik ideallerle yakından bağlantılıdır. Tocqueville (1990) Amerikan halkının kamu işlerine bağlı olmasının sağlıklı ve canlı Amerikan demokrasinin merkezinde olduğunu düşündü ve kamu işlerine katılımın bireyin varoluş duygusuna ve özsaygısına önemli ölçüde katkıda bulunduğunu ekledi. Dewey (1927), sorgulama ve iletişimin demokratik bir toplumun temeli olduğunda ısrar etti ve tek bir otoritenin kararlarının tersine grup müzakeresinin yararlarını vurguladı. Bireylerin ortak iyi bir yaşam yaratmak ve sürdürmek için bir araya geldiği komüniteryen bir demokrasiyi savundu. 'Kamu' terimi, vatandaşlık, müştereklik ve özel olmayan ancak herkes tarafından erişilebilir ve gözlemlenebilir şeylere ilişkin fikirleri ifade eder. Yakın zamanda, Jones (1997) siber mekânın insanlar tarafından yapılan 'yeni bir kamusal alan' olarak teşvik edildiğini ve 'ilerlemenin geleneksel efsanevi anlatılarının kendini gerçekleştirme ve kişisel gelişime yönelik güçlü modern dürtülerle birleştirildiğini' öne sürdü (1997: 22). Yeni bir kamusal alanın, yeni bir kamusal mekânla eş anlamlı olmadığı açıklığa kavuşturulmalıdır. Kamusal alan olarak internet, siyasal müzakere için başka bir tartışma ortamı sağlar. Kamusal mekân olarak internet, demokratik düşünce ve fikir alışverişini teşvik eden tartışmaları kolaylaştırabilir. Sanal bir alan tartışmayı genişletir; sanal bir mekân demokrasiyi geliştirir. Bu makale yalnızca çevrimiçi tartışmayı değil, aynı zamanda bu tartışmanın demokratik bir topluma katkısına da incelemektedir.

Birçok eleştirmen, kamusal mekânı romantikleştirmekte ve onu uzun zaman önce var olan, ancak modern, endüstriyel toplumun gelişmesiyle aşınmış bir şey olarak düşünmektedir. Büyük kamunun ölümünü duyumsayan Habermas (1962/1989) kamusal mekânın 17. ve 18. yüzyıldaki gelişiminin ve 20. yüzyıldaki düşüşünün izlerini sürdü. Kamusal mekânı, kamuoyunun rasyonel kamusal tartışmalardan oluşabileceği, toplumsal yaşamımızın bir etkinlik alanı olarak gördü (Habermas, 1991[1973]). Nihayetinde, Habermas (1989[1962]), bilgilendirilmiş ve mantıklı tartışmanın, kamuoyunda mutabakata ve karar almaya yol açabileceğini ve böylece demokratik geleneğin en iyisini temsil edebileceğini savundu.

Bununla birlikte, kamunun bu kavramsallaştırmaları bir şekilde idealize edildi. Habermas'ın kendisi tarafından da kabul edilen bir nokta olarak, bu demokrasi zirvesinin yüzyıllar boyunca, alt sosyal sınıflardan kadınları veya insanları dahil etmeyerek, yapısal olarak demokratik olmaması ironiktir. Ayrıca, Lyotard (1984) gibi Habermas'ın rasyonel kamusal mekânını eleştirenler, rasyonel uyumdan çok, anarşi, bireysellik ve anlaşmazlığın gerçek demokratik özgürleşmeye yol açtığı konusunu gündeme getirdiler. Fraser (1992), Lyotard'ın eleştirisini genişletti ve Habermas'ın kamusal mekân kavramsallaştırmasının, kadınları ve mülk sahibi olmayan sınıfları dışarıda bıraktığı için, yalnızca ayrıcalıklı erkeklerin yönetim becerilerini uygulayabilecekleri bir alan olarak işlev gördüğünü ekledi. Çağdaş Amerika'da, karşıt kamuların birlikte var olan kamusal mekânlarının, baskın tartışma alanlarından dışlanmalarına bir yanıt olarak biçimlendiklerini ileri sürdü. Bu nedenle, eşit derece güçlü, açık ve ayrıcalıklı olmayan ve kolektif kimliklere ve çıkarlara sesini veren birden fazla kamusal mekân mevcuttur. Fakat, tüm bu farklı seslere dikkat veren bir kamusal alan ya da hükümet hiçbir zaman var olmamıştır (Fraser, 1992). Schudson (1997), gerçek ideal bir kamunun şimdiye kadar var olduğuna dair çok az kanıt olduğunu; bu kamunun nadiren eşitlikçi, çok büyük ve sınıflandırılmaz, nadiren sivil olduğunu ve nihayetinde demokrasinin sorunlarına hiç bir sihirli çözüm sunmadığı için kamusal söylemin demokrasinin ruhu olmadığını ekleyerek bu görüşü destekledi. Bununla birlikte, Garnham (1992) Habermas'ı savunan bir pozisyon aldı ve onun kamusal mekân görüşünün ideal bir kamusal mekânın imkansızlığını ve insan uygarlığının sınırlarını kabul eden, ama hala bunun için çabalayan neredeyse imkansız bir rasyonelitenin trajik ve sabırlı bir arayışını anahatlarıyla açıkladığına işaret etti.

Diğer eleştirmenler farklı bir bakış açısına sahiptir ve toplumu tüm sosyal sınıflardan kadınları ve insanları kapsayacak şekilde genişletmiş olsak bile, kamunun önemli olmadığı bir sosyal sistemle baş başa kaldığımızı tartışmaktadır. Örneğin Carey (1995), kapitalizmin özelleştirici güçlerinin kamusal mekânın yerini alan kitlesel ticari bir kültür yarattığını öne sürdü. İdeal bir kamusal mekânın asla var olmayacağını kabul etmesine rağmen, bağımsız kültürel ve toplumsal yaşamı korumanın ve kurumsal yönetim ve politikanın sınırlarına direnmenin bir aracı olarak kamusal yaşamın iyileştirilmesi çağrısında bulundu. Putnam (1996), benzer bir şekilde sivil Amerika'nın ortadan kayboluşunun izini sürdü ve mevcut bir kamunun reddini yıpratıcı bir kitle kültürüne değil, benzer bir güce – televizyona dayandırdı. Putnam'a göre, televizyon zamanımızın çoğunu alır ve hayatla ilgili pasif bakış açılarına neden olur.

Bu, kamusal mekânla ilgili bilimsel bakış açılarının tam bir incelemesi değildir, ancak kamuyla ilgili bir dizi akademik beklentiyi sunar ve internetin bu beklentileri karşılayıp karşılayamayacağını ve bunu nasıl yapacağını anlamamıza yardımcı olabilir. Habermas ve diğerleri tarafından tasavvur edilen kamusal mekânın romantikleştirilmiş idealini üreterek rasyonel söylemi teşvik edebilir mi? Fraser'ın savunduğu gibi, muhtelif grupların topluluklarını temsil eden, çevrimiçi olarak birlikte var olan çeşitli kamusal alanları yansıtır mı? Anarşi ve uyum unsurları çevrimiçi tartışmalara egemen mi olur yoksa demokrasiyi mi besler? İnternetin devrimci potansiyeli nihayetinde kitlesel bir ticari kültür tarafından emilecek mi? Bunlar, sanal mekânın bu değerlendirmesine eşlik eden sorulardır.

Sonraki birkaç bölümde sunulacak internetin kamusal mekân potansiyeli üzerine yapılan araştırmalar, tüm bu soruları yanıtlamaktadır. Bazı akademisyenler, internetin sağladığı hızlı ve ucuz enformasyon erişiminin yurttaş aktivizmini teşvik ettiğini vurgulamaktadır. Diğerleri, internetin bireyleri bir araya getirme ve coğrafi ve diğer sınırların üstesinden gelmelerine yardımcı olma becerisine odaklanmaktadır. Sonuç olarak, çevrimiçi tartışmalar ekonomik eşitsizlikleri ortadan kaldırılabılır ya da artırabilir. Kamusal bir mekân olarak internet vadinin değerlendirilmesinde ütopyik ve distopyik görüşler hakimdir. Sonraki birkaç bölümde, üç konuya odaklanıyorum: internetin enformasyonu taşıma ve iletme yeteneği, farklı geçmişlere sahip insanları bir araya getirme potansiyeli ve kapitalist çağdaki geleceği. Bu tartışma, internetin belki de hiç olmamış bir kamusal mekânı yeniden yaratıp yaratmayacağını, farklı kamusal mekânları geliştirip geliştirmeyeceği veya basitçe ticari bir kültür tarafından sönmümlenip sönmümlenmeyeceğini belirlemeye yardımcı olacaktır.

Enformasyona Erişim

Çevrimiçi enformasyon tartışmalarının çoğu sahip olunan avantajlara ve sahip olunmayan dezavantajlara odaklanmaktadır. Aşağıdaki araştırmaların da gösterdiği gibi, bilgisayar erişimi olanlar için internet siyasal katılım açısından değerli bir kaynaktır. Aynı zamanda, internete erişim, artan siyasal etkinliği veya açık fikirli bir siyasal söylemi garanti etmemektedir. Siyasal tartışmayı sanal bir alana taşımak, bu alana erişimi olmayanları dışarıda bırakmaktadır. Dahası, bağlanabilirlik, daha çok temsil edici ve güçlü bir kamusal mekânı temin etmemektedir.

Yine de internet, siyasal ifade açısından politikayı etkilemek ve siyasal olarak etkin hale gelmek için sayısız yöntem ve çeşitli yollar sağlar (Bowen, 1996). İnternet kullanıcıları, temsilcilerin oy kayıtlarını bulabilir, kongre ve Yüksek Mahkeme kararlarını takip edebilir, özel ilgi gruplarına katılabilir, tüketici hakları için mücadele edebilir ve ücretsiz hükümet hizmetlerine bağlanabilir (Bowen, 1996). 1996 yılında, Marcel Bullinga (Hollanda) tarafından geliştirilen bir yazılım programı olan 'Karar Verici (Decision Maker)', bir ay süren ve sivilleri, organizasyon temsilcilerini, eylem gruplarını ve politik temsilcileri içeren bir deney ile Hollanda'nın ilk çevrimiçi siyasi tartışmalarından birinin yapılmasına imkan sağladı. Bu deneyi takip eden araştırma, tartışmaların çoğunun seçilmiş bir azınlık tarafından yönetildiğini ortaya çıkardı. Ayrıca, tartışma belirli bir siyasi nüfuzla sahip bireyleri içerdiğinde daha fazla yanıt üretildi (Jankowski ve Van Selm, 2000). Bu deney, daha demokratik tartışmalara yol açacağı veya siyasi süreç üzerinde bir etkisi olacağı kesin olmasa da, siyasi tartışmanın çevrimiçi olarak kolayca aktarılabilirliğini gösterdi. Jankowski ve Van Selm (2000), çevrimiçi tartışmaların tıpkı gerçek hayattakiler gibi, elitlerin egemenliğinde görüldüğü ve kamu politikası oluşumunu etkileyemediği konularında tereddütlerini dile getirdiler. İnternet siyasal katılım için ek bir alan sağlamasına rağmen, hala siyasi sistemimizin yetersizlikleriyle boğuşmaktadır. Kamusal bir alan sağlamakta, ancak kamusal bir mekân inşa etmemektedir.

ABD'de yapılan daha yakın tarihli seçimlerde, internetin akıllıca kullanılması politikacıların takipçilerini motive etmesine, dayanışmayı artırmasına ve önceden erişilemeyen demografik gruplara ulaşmalarına izin verdi. Jesse Ventura ve John McCain siyasi muhaliflerinin çoğunu hala şaşırtan bir araç olan internetin bu kullanımından faydalanan iki politikacı örneğidir. Buna karşılık seçmenler, bu web siteleri aracılığıyla politikacılara doğrudan geri bildirim sağlayabildiler. Elbette, bu doğrudan geri bildirim nihayetinde politika oluşumuna yol açacağını garanti yoktur. Siyasal süreç, en hafif tabiriyle, bu tür beklentileri karşılayamayacak kadar karmaşıktır. Bununla birlikte, internet, sonucu ne kadar tartışmalı olursa olsun, ek iletişim kanalları açmaktadır. Bu ek kanallar, bir 'klavye demokrasisi'nin (Grossman, 1995) coşkulu iyileştirici konuşmalarını kışkırtarak ve 'kolektif bilinci sağlamlaştırarak' politik enformasyona daha kolay erişimi mümkün kılmaktadır.

Bu nedenle, bir kamusal mekân olarak internetin avantajlarını kutlamaya ilişkin retorik, onun kişisel ifade için bir yer sağladığı gerçeğine odaklanmakta (Jones, 1997), az bilinen kişi ve grupların vatandaşlara doğrudan ulaşmasını ve kamusal ilişkileri yeniden yapılandırmasını mümkün kılmakta (Grossman, 1995; Rash, 1997) ve hükümeti yurttaşlara bağlamaktadır (Arterton, 1987). Etkileşimlilik 'elektronik halk oylamaları'nın kullanımını teşvik ederek, anında oylama, anında referandum ve evden oylama yapılmasını sağlamaktadır (Abramson ve diğerleri, 1988). Çevrimiçi siyasal iletişimi elde etmek ve dağıtmak hızlı, kolay, ucuz ve kullanışlıdır. İnternette bulunan enformasyon çoğunlukla aracısızdır; yani, belirli çıkarlara hizmet etmek için tahrif edilmemiş veya değiştirilmemiştir (Abramson ve diğerleri, 1988).

Bunlar çevrimiçi iletişim için tartışmasız avantajlar olsa da, adil, temsil eden ve eşitlikçi bir kamusal mekânı hemen garanti etmezler. Bazı eleştirmenlerin ileri sürdüğü gibi, çevrimiçi teknolojilere ve enformasyona erişim eşit ve evrensel olmalıdır. Erişim aynı zamanda düşük maliyetli oranlarda sağlanmalıdır. Kamusal bir mekân olarak internet, çevrimiçi ifadeye somut bir bağlılık olmadığında ancak bir açıklık yanılması barındırır (Pavlik, 1994; Williams ve Pavlik, 1994; Williams, 1994). Çevrimiçi teknolojilerin yalnızca nüfusun küçük bir kesimi tarafından erişilebilir olması ve kullanılması gerçeği, 17. ve 18. yüzyıllardaki burjuva kamusal alanından çok da farklı olmayan; dışlayıcı, elitist ve ideal olmaktan uzak bir elektronik kamusal mekâna katkıda bulunur.

Bu nokta, Hill ve Hughes (1998) tarafından tamamlanan çevrimiçi siyasal toplulukların ampirik araştırmasında pekiştirilmektedir. Politik Usenet ve AOL gruplarını araştırdıklarında, muhafazakarların demografik olarak internet kullanıcıları arasında azınlık olduğunu buldular. Ancak çevrimiçi siyasal söylem, liberaller çevrimiçi çoğunluğu oluşturmaya rağmen muhafazakarların hakimiyetindeydi. Bu, sanal mekânın geleneksel politikayı yansıtan bir şekilde politik olarak bölündüğünü, dolayısıyla politik düşünce ve yapıyı radikal bir şekilde yeniden düzenlemek yerine basitçe ek ifade için bir alan olarak hizmet ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, en azından insanların politika hakkında konuştukları ve demokratik hükümetlere karşı sanal olarak çevrimiçi protestolar yaptıklarının cesaret verici gerçeğine de işaret ettiler.

Tüm çevrimiçi katılımcıların enformasyona ve fikir ifadesine aynı şekilde erişimi olmasına rağmen, söylem hala birkaç kişi tarafından yönetilmektedir. Ayrıca, internette bulunan bütün enformasyon demokratik değildir veya demokrasiyi teşvik etmez; örneğin, beyaz üstünlüğünü savunan gruplar genellikle en zeki, ancak en demokratik olmayan web sitelerinden bazılarını ellerinde bulundurmaktadır. Ancak bu istisnai yorum yanlış anlaşılmalıdır. Temel demokratik ilkeler, düşüncelerin özgürce ifade edilmesini garanti etmektedir. Irk veya etnik köken temelinde ayrımcılığı açıkça savunan siteler ifade özgürlüğünü kullanırken, demokratik eşitlik ideallerini kesinlikle desteklememektedir.

Bazı araştırmacılar ek sorular sormaktadır, örneğin; çevrimiçi enformasyon herkes için mevcut olsa bile, büyük hacimli enformasyona erişmek ve onları yönetmek ne kadar kolaydır (Jones, 1997)? Enformasyonu düzenlemek, takip etmek ve gözden geçirmek, birçok kişinin sahip olmadığı beceriyi ve zamanı gerektiren bir iş olabilir. Enformasyona erişim, bizleri otomatik olarak daha bilgili ve daha aktif yurttaşlar haline getirmemektedir. Aslında Hart, televizyon gibi bazı medyaların 'izleyicileri politik enformasyonlarla aşırı doyurduğunu' ve sonuç olarak 'bu kargaşanın izleyicide gerçek sivil katılımdan ziyade bir etkinlik duygusu yarattığını' ileri sürdü (1994: 109). Ek olarak, Melucci (1994), enformasyon üretmenin ve işlemenin, kişisel ve toplumsal kimliğin inşasında çok önemli olmakla birlikte, yeni toplumsal hareketlerin ancak aktörler tarafından kontrol için mücadele ettikleri sürece ortaya çıktığını ileri sürdü ve 'mesajların kesintisiz akışının yalnızca değişimi düzenleyen ve anlamlarının okunmasına imkan

veren kodlar aracılığıyla anlam kazandığını' ifade etti (s. 102). Son olarak, bazıları hala çevrimiçi katılımın sanal mekânı genişleterek demokratikleştireceğini, ancak aynı zamanda daha tipik ve daha az yenilikçi bir söylemle yer değiştirerek benzersiz içeriğinin etkisini azaltılabileceğini iddia etmektedir. Ancak, bu söylem daha az değerli değildir.

Sonuç olarak, çevrimiçi enformasyona erişim evrensel değildir ve herkes için eşit değildir. Çevrimiçi enformasyona erişimi olanlar, daha aktif yurttaşlar ve kamusal mekânın katılımcıları olmak için ek araçlarla donatılmıştır. Elektronik bir şehir meydanı olarak başlayan, sakinler arasındaki çevrimiçi sohbeti teşvik eden ve birkaç evsizin iş ve barınak bulmasına yardımcı olan Santa Monica'nın Kamusal Elektronik Ağı (Santa Monica's Public Electronic Network) gibi başarı öyküleri bulunmaktadır (Shmitz, 1997). Electronic Frontier Foundation, Center for a New Democracy, Civic Networking, Democracy Internet, Democracy Resource Center, Interacta ve Voter's Telecommunication Watch gibi gruplar, gelişen çevrimiçi siyasal kuruluşlara birkaç örnektir.

Bununla birlikte, çevrimiçi teknolojiler siyasal mekâna katılımı daha kolay hale getirir ama garanti etmez. Çevrimiçi siyasal tartışmalar bilgisayar ve internete erişimi olanlarla sınırlıdır. İnternete erişimi olanların mutlaka siyasal tartışmalara girmesi gerekmez ve çevrimiçi tartışmalar yoğunlukla birkaç kişi tarafından yönetilir. İnternet kamusal mekânı genişletme potansiyeline sahip olsa da, en azından vatandaşların erişebildiği enformasyon açısından, hepimiz bu zorlu görevi üstlenmeye muktedir değiliz veya bunu istemeyiz. Daha fazla enformasyona erişim, muhakkak daha fazla bilgilendirilmiş yurttaşlar yaratmaz yahut daha büyük bir politik eylem yol açmaz. Enformasyona erişim kullanışlı bir araç olmasına rağmen, internetin demokratikleştirme potansiyeli aşağıdaki bölümde incelenen ek faktörlere bağlıdır.

Küreselleşme mi, Kabileleşme mi?

Bir kamusal mekân olarak internetin geleceğine dair bu denli coşku olmasının bir başka nedeni de, farklı geçmişlere sahip insanları birbirine bağlama ve siyasal tartışma için bir ortam sağlama becerisiyle ilgidir. Pek çok kişi çevrimiçi siyasal tartışmayı rasyonelliği ve çeşitliliği nedeniyle överken, diğerleri farklı grupların anlaşmaya varma ihtimaline şüpheyle yaklaşmaktadır. Bu teknolojiler insanları bir araya getirme vaadini taşıırken, aynı zamanda onları farklı yönler fırlatma tehlikesini de doğurmaktadır. Ayrıca, çevrimiçi ya da çevrimdışı olarak siyasal tartışmaya daha fazla katılım, daha istikrarlı ve sağlam bir demokrasiyi güvence altına almayabilir. Bunlar, bu bölümde ele alınan konulardır.

İnternetteki ütopyacı bakış açıları, bilgisayar-aracılı siyasal iletişimin tabandan demokrasiyi kolaylaştıracağı ve dünyanın her yerinden insanları birbirine yaklaştıracığı tahmininde bulunmaktadır. Coğrafi sınırlar aşılabilir ve 'diasporik ütopyalar' gelişebilir (Pavlik, 1994). Çevrimiçi anonimlik, kişinin kimlik sınırlarını aşmasına ve özgür ve açık bir şekilde iletişim kurmasına yardımcı olmakta böylece daha aydınlatılmış bir fikir alışverişini teşvik etmektedir. Örneğin, Hint haber grubu soc.culture.india, gerçek mekân ve zamanda bile buluşamayabilecek katılımcılar arasında eleştirel siyasal söylemi besleyen birçok çevrimiçi gruptan biridir. Birkaç yıldır bu grup, Hindistan'ın siyasi geleceğiyle ilgili konularda canlı siyasal tartışmalara ev sahipliği yapmıştır (Mitra, 1997a, 1997b).

Yine de, sanal bir alanın varlığı demokratik ve rasyonel söylemi garanti etmez. Makul sınırların ötesinde kışkırtma ve çatışmalar hem Kamusal Eğitim Ağında (Public Education Network – PEN) hem de soc.culture.india'da belirgindir ve katılımcıların çevrimiçi tartışmalara katılmaları

konusunda gözlerini korkutmaktadır (Mitre, 1997a, 1997b; Schmitz, 1997). Hill ve Hughes (1998), küresel iletişim için teknolojik potansiyelin, farklı kültürel geçmişlere sahip insanların birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamadığını vurguladı ve birkaç yanlış iletişim örneğine atıfta bulundu. Ancak, genel yerine siyasi konulara odaklanıldığında, sohbetin tonunun daha fazla azalma eğiliminde olduğunu buldular. Çevrimiçi iletişim genellikle duyguları açığa çıkarmak ve Abramson ve diğerlerinin (1988) bahsettiği gibi, rasyonel ve odaklanmış söylemden ziyade ‘aceleci fikirleri’ ifade etmekle ilgilidir. Siyasal tartışmaya daha fazla katılım, otomatik olarak demokratik idealleri destekleyen tartışmalarla sonuçlanmamaktadır.

Yanlış iletişimi bir kenara koyarsak, iletişim ne durumdadır? Sözlerimizin çevrimiçi olarak ne gibi bir etkisi vardır? Jones (1997), belki de internetin ‘daha yüksek sesle bağırmanıza’ izin verdiğini, ‘fakat cevap verebilecek az sayıdaki kişinin dışında başkalarının ya da ara sıra rastlanan “pusucu”nun dinleyip dinlemediğinin sorgulanabilir olduğunu ve sözlerimizin bir fark yaratıp yaratmadığının daha kuşkulu olduğunu’ ileri sürdü (s. 30). Çevrimiçi ifade özgürlüğümüzü artıran, benzer anonimlik ve yüz yüze etkileşimin yokluğu, bizleri sözlerimizin etkisini ve toplumsal değerini belirlemekten alıkoymaktadır. Siyasi görüşün çevrimiçi olarak ifade edilmesi kişide güçlendirici bir duygu bırakabilir. Ancak mevcut siyasi yelpazede kelimelerin gücü ve değişimi etkileme kabiliyeti sınırlıdır. Kamunun rolünün sınılı olduğu bir siyasal sistemde, bu çevrimiçi görüşlerin politika oluşturma üzerindeki etkisi tartışmaya açıktır. Bu noktayı ileri taşımak gerekirse, çevrimiçi siyasal ifade, insanları; fikirlerinin gerçek etkisini yanlış aksettiren, sahte bir güçlenme duygusuyla baş başa bırakabilir. Bireyler, sorunsuz işleyen bir demokrasinin bir parçası olmanın hoşnut duygusuyla siyasal haber gruplarından ayrılabilirler – bu duygu gerçekliği mi temsil etmekte yoksa gerçek sivil katılımın yerini mi almaktadır? Aynı zamanda, bireylerin demokrasimizin engellerinin farkına varmaları ve hatta bunların üstesinden gelmek için siyasal faaliyette bulunmaları, başkalarıyla yapılan siyasal tartışmalar yoluyla gerçekleşmektedir. Siyasal tartışmanın bireysel ruh ve demokratik bir toplumun refahı üzerindeki etkisini belirlemek için daha fazla çalışma yapılması ve çevrimiçi politik tartışmaların daha yakından gözlemlenmesi gereklidir.

Bir diğer önemli konu, karşılıklı bağlantılılığın tartışmayı nasıl etkilediğidir. Sanal fikirlerimizin ulaşabileceği kişi sayısı daha çeşitli olabilir, fakat aynı zamanda internet daha parçalı hale geldikçe daha da küçülebilir. Özel ilgi grupları, birkaç ortak noktası olan insanlarla özel tartışma fırsatları sağlayarak, tartışmayı belli konulara odaklamak isteyen kullanıcıları cezbetmektedir. Sanal kitle giderek daha küçük tartışma gruplarına bölündükçe, birçok insanı çevrimiçi olarak birbirine bağlayan bir kamusal mekân ideali bizden uzaklaşmaktadır. Öte yandan, özel ilgi gruplarının oluşması, Fraser’ın da belirttiği gibi, üyelerinin kolektif ideolojilerini yansıtan birkaç çevrimiçi kamunun gelişimini teşvik etmektedir. Ne de olsa, Habermas’ın görüşü, küçük tartışma gruplarından biri olan ‘kahvehaneler’dir.

Fakat parçalanma, kendisini yalnızca özel ilgi alt gruplarının çoğalmasıyla göstermemektedir. Çevrimiçi olarak aldığımız enformasyonun büyük bir kısmı, bir konunun bir yönünü, enformasyon kırıntılarını ya da rastgele bir şekilde bir araya getirilmiş görüşleri veya ufak bilgileri sunan parçalı bir yapıya sahiptir. Schement ve Curtis (1997), ‘medya ortamı aracılığıyla filtrelenen mesajlar birbirleriyle bağlantısız hale geldiğinde veya organik bütünlükten yoksun ‘bit’ler olduklarında, medya ortamı parçalanma gösterir’ açıklamasında bulundu ve ‘parçalanmanın, içerisinde değerler oluşturduğumuz ve gerçeklik inşa ettiğimiz fikirler iklimini etkilediğini’ öne sürdü (s. 120). Parçalanma, haber gruplarındaki kaba akışlarda ve sohbet odalarında gözlemlenen tutarsız diyaloglarda iş başındadır. Bireyler, belirli bir konunun toplumsal önemine dair ortak bir anlayış olmadan rastgele bir sıra ile rastgele konuları ele aldıklarında, konuşma daha parçalı hale

gelmekte ve etkisi hafiflemektedir. Herhangi bir siyasal konuyu rastgele tartışma, tartışmalara ve geçip giden başlıklara girip çıkma çok özgürleştirici olabilir, ama bu durum siyasal tartışma için ortak bir başlangıç noktası oluşturmamaktadır. Sonuç olarak, bu teknolojilerin farklılıklarımıza aşırı vurgu yapması ve ortak yönlerimizi önemsiz göstermesi ve hatta sınırlandırması tehlikesi vardır.

Ayrıca, bazı kişiler metnin bu bedensiz değişiminin yüz yüze görüşmenin yerini tutmadığını ve onunla karşılaştırılmaması gerektiğini ileri sürmektedir. Örneğin Poster (1995), kamusal mekânın anımsatıcısı olan rasyonel argümanın nadiren üstün gelebileceğini ve özellikle kimliğin çevrimiçi olarak çok farklı bir şekilde tanımlanması nedeniyle çevrimiçi ortamda odayaşmaya varmanın mümkün olmadığını öne sürmektedir. Kimlik çevrimiçi ortamda akışkan ve hareketli olduğu için, uzlaşmayı teşvik eden koşullar sanal söylemde bulunmamaktadır. Görüş ayrılıkları teşvik edilmekte ve statü göstergeleri ortadan kaldırılmaktadır. Poster, internetin aslında iletişimi merkezden uzaklaştırdığı, ancak nihayetinde demokrasiyi geliştirdiği sonucuna vardı. Bu durum Lyotard'ın, toplumsal hareketlerin ve demokrasinin iletişimdeki görüş ayrılıkları ve anarşi ile güçlendirildiği argümanını akla getirmektedir. Bu dikkat çekici bir argümandır, ancak kamunun çok az güce sahip olduğu toplumsal bir sistemde, az ya da çok görüş ayrılığı bir fark yaratmayabilir.

Sonuç olarak, internet aslında kamusal mekânı geliştirebilir, fakat bunu geçmiş kamusal söylem deneyimlerimizle karşılaştırılmayacak bir şekilde yapar. Belki de internet yeni kamusal mekân değil, tamamen farklı bir şey olabilir. Bu, demokrasiyi ve diyalogu geliştirecek, ancak olmasını beklediğimiz ya da geçmişte deneyimlediğimiz bir şekilde olmayacak. Örneğin, internet aktivistleri ve hacker grupları, büyük firmaların web sitelerine zorla girerek ve onları kapatarak ya daha fazla kullanıcının girmemesi için 'bombalayarak' internet aktivizminin yeniden tasarlanmış bir biçimini uygulamaktadır. Bu, bir şirketin genel merkezinin önünde yürüyüş yapmaktan daha etkili ve bir yeri gerçekten bombalamaktan kesinlikle daha az zararsız olan yeni bir aktivizm biçimidir. Sanal mekânın, özellikle siyasal süreçlerin yapılandırılmasında ve siyasal ritüellerin canlandırılmasında politik bir araç olarak büyük bir umut vaat ettiği öne sürülebilir. Ek olarak, internet ve ona bağlı teknolojiler siyasal tartışmaya davet etmekte ve bunun için bir forum görevi görmektedir. Bununla birlikte, siyasal tartışmaya daha fazla katılım olması, demokrasinin tek belirleyicisi değildir. Çevrimiçi söylemin demokrasiyi geliştirip geliştirmediği sonucuna varmadan önce, siyasi tartışmanın içeriği, çeşitliliği ve etkisi dikkatlice düşünülmelidir.

Ticarileşme

İnternetin bir kamu aracı olarak yenilikçi kullanımını çevreleyen tüm heyecana rağmen, kendisi yine de kapitalist çağda inşa edilmiş bir araçtır. O, toplumsal ve politik dünyanın temel bir parçasıdır (Jones, 1997). Bu bakımdan, Carey'e göre (1995); başlangıçta kamusal mekânı dönüştüren aynı güçlere karşı duyarlıdır. Aynı güçler radyo ve televizyonun doğasını tanımladı, medya bir zamanlar iletişimin yenilikçi yolları için çağrıda bulundu. Douglas (1987), radyo yayıncılığının insanların iletişimi kavrama biçiminde nasıl bir devrim yarattığını ayrıntılı olarak açıkladı ve kamu iletişiminin genişletilmesi ve demokrasinin gelişmesi için umudu nasıl artırdığını belgeledi. Televizyonda yayınlanan iletişimin demokrasi için yeni bir zemin yaratma potansiyeli de benzer bir coşku ile karşılanmıştı (Abramson ve diğerleri, 1988). Günümüzde, her iki medya da büyük ölçüde ticari, formüle dayalı bir programlamayı dönüştürmüş ve üretmiştir. Reklam gelirinin programlama üzerinde demokratik ideallerden daha fazla etkisi vardır. Sahipliğin yoğunlaşması ve programlamanın standartlaşması bir çok bilim insanı tarafından belgelenmiştir

(örneğin; Bagdikian, 1983; Ettema ve Whitney, 1994) ve medyanın kapsamı ile ilgili artan kamusal sinizm, kitle iletişim araçlarının demokratikleşme potansiyelini zayıflatmaktadır. Şirketlerin büyük çoğunluğu için internet başka bir kitlesel girişim olarak görülmektedir; yaygın ve ucuz erişim, kar elde etmenin önünde küçük olmakla birlikte aşılabilir bir engel değildir. Reklam geliri yaratmak için artan sayıda web konumuna bannerlar ve portallar gibi çevrimiçi teknolojiler eklenmektedir. Barrett (1996), çeşitli iletişim teknolojilerinin, hacimden başlayarak, kitleye doğru hareket ederek ve son olarak alanda kar peşinde koşarken engelleri art arda nasıl ortadan kaldırdığının izini sürdü. Zamanın, geleneksel para biriminin 'serbest dalgalı soyutlamaya' dönüşeceği, daha şeffaf bir piyasaya işaret eden düşüşün, elektronik pazarın hedefi olduğunu ortaya koydu (Barrett, 1996).

Öyle olmasına rağmen, reklamcılık internet için muhakkak kötü bir eklenti değildir, çünkü küçük gruplara fikirlerini yaymak ve kamusal tartışmayı genişletmek için kaynak sağlayabilir. Şimdiye kadar, bazı kişiler 'internetin mimarisinin, bu insanların [şirket tekellerinin] kitle iletişim araçları üzerinde sahip olduğu içerik türünün aleyhine çalışacağını' eklemektedir (Newhagen'dan akt. McChesney, 1995). McChesney (1995) büyük şirketlerin siber maceralarını başlatmak için bir bölünmeye girişecekleri gerçeğine rağmen, internetin kültürel ve politik rönesansın kapısını açacağı konusunda hem fikirdi. Siber mekânın 'acemi radyonun aşırı yüklü, enformasyonla dolu ve psikedelik bir versiyonunu' sağlayabileceğini ileri sürdü.

McChesney, kapitalizmin ticari değerlere dayalı bir kültürü teşvik ettiğini ve 'toplumsal yaşamın her köşesini ve bucağını, piyasa dışı politik ve kültürel organizasyonların gelişmesini ve hayatta kalmasını daha zor hale getirecek şekilde ticarileştirme' eğiliminde olduğunu ifade etti (1995: 10). İnternetin demokrasiyi geliştirmesinin önünde, evrensel erişim ve bilgisayar okuryazarlığı gibi engellerin olduğunu savundu. Bilgisayarlar, nüfusun büyük bir bölümü için uygun fiyatlı değildir. Bunu küresel bir temele genişletiyor ve endüstriyel çağın getirdiği teknolojik değişikliklere ayak uydurmakta hala zorlanan birkaç ülke için internetin uzak bir olasılık olduğunu ekliyorum. Küresel nüfusun yaklaşık yüzde 6'sı (Global Reach, 2001) internete erişiyorken, internet bağlantılı teknolojilerin demokratikleşme potansiyeli tartışmasının en azından biraz aceleyle getirilmiş olduğu görünmektedir. Şu anda, çevrimiçi siyasal tartışmalar, bilgisayarlara ve internete erişimi olanlar için bir ayrıcalıktır. Yeni teknolojinin demokratikleşme potansiyelinden en çok yararlanacak olanların ona erişimi yoktur.

Ancak daha da sorunlu olan, teknolojilerin siyasal mekânın doğasını tek taraflı olarak dönüştürebileceği düşüncesidir. Siyasal sistemimiz şu anda azalan yurttaş katılımından muzdariptir ve internet bağlantılı teknolojiler bunu ancak belirli bir dereceye kadar iyileştirmeyi başarmıştır. Fakat daha da önemlisi, siyasal sistemimizin gücünün, özel çıkarların etkisi ve genel olarak kapitalist zihniyete artan bir bağımlılık tarafından etkisiz kılındığı gerçeğidir. McChesney (1995) şu sonuca varmıştır:

...ilan panoları ve daha genel olarak enformasyon otoyolu, toplumda genel olarak var olmadığında siyasal kültür üretme gücüne sahip değildir... Küresel kapitalizmin egemen kalıpları göz önüne alındığında, İnternetin ve yeni teknolojilerin kendilerini yeni bir kültür yaratmaktan ziyade mevcut siyasi kültüre uyarlaması çok daha muhtemeldir (s. 13).

Kapitalist üretim kalıpları, bu yeni teknolojileri metalaştırabilir, onları sosyal refahı teşvik etmekle çok az ilgisi olan ticari yönelimli medyaya dönüştürebilir. Bu senaryo gerçekleşirse bile, yeni teknolojiler özel çıkarların siyaset üzerindeki etkisini azaltabilir mi? İnternet bağlantılı teknolojiler kesinlikle bağlantı kurma, motive etme ve düşünce ayrılıklarını organize etmeye yardımcı olabilir. Düşünce ayrılıklarının ifade edilmesinin toplumsal değişimi etkilemeye yetecek kadar güçlü olup olmadığı, bir insan failiği meselesi ve çok daha karmaşık bir konudur. Yeni

teknolojiler ek araçlar sunmakta, ancak yüzyıllardır gelişen bir politik ve ekonomik yapıyı tek başına dönüştürememektedir.

Görünüşe göre enformasyon erişimi, enformasyon parçalanması ve ticarileşme tartışması asıl meseleye geri döndürmektedir: Çevrimdışı olarak hiç var olmayan bir şeyi çevrimiçi olarak nasıl yeniden yaratabiliriz? Bu imkansız değildir ama hemen olacak bir süreç de değildir. Ne yazık ki, daha sağlam ve daha adil bir kamusal mekân için gerekli toplumsal değişiklikleri gerçekleştirmek için enformasyon medyasına gözü kapalı inanmak yeterli değildir. Adam Smith'in efsanevi deyişini alıntılarlamak gerekirse, enformasyonun görünmez eli birkaç teknolojinin olduğunu iddia ettiği kadar güçlü değildir. Ama faydalı olabilir. Bir kamusal mekân olarak internetin potansiyelini hem genişleten hem de sınırlayan koşulları gözden geçirdikten sonra, bu özel konuyu daha ayrıntılı olarak ele alıyorum ve sonraki bölümde sanal mekânın doğasını tartışıyorum.

Sanal Bir Mekân

Siber mekân kamusal ve özel bir alandır. Bu niteliklerinden dolayı özel ve kamusal yaşamlarını yeniden keşfetmek isteyenlere hitap etmektedir. Siber mekân kişisel ve kolektif kimlik; birey ve topluluk arasındaki asırlık anlaşmazlığı bitirmek için yeni bir bölge sağlamaktadır. Bellah ve diğerleri (1985), ahlaki, aşkın bir toplumsal düzen içinde sorumlu davranmanın faydalarının farkına varmak adına bireylerin fertçi ve bencil eğilimlerinin üstesinden gelebileceklerini öne sürdü. Siber mekânda bunu yapmak mümkün müdür?

Bazıları bunun mümkün olmadığını ileri sürdüler. Siber mekân, iletişimin doğasını kökten etkilemeden iletişim kanallarımızı genişletmektedir. Sıklıkla geleneksel politikaları yansıtan argümanlar ve çatışmaların hakim olduğu siyasal haber grubu tartışmalarında bol miktarda kanıt bulunabilir. Hill ve Hughes (1988) şu sonuca vardılar: 'İnsanlar interneti geleneksel politikalara uyacak şekilde biçimlendirecekler. İnternetin kendisi, temelde siyasal katılımı ve tabandan demokrasi çağını başlatan tarihsel bir aydınlatma aracı olmayacak' (s. 186). McChesney (1995), yeni teknolojilerin yeni bir tane yaratmak yerine mevcut siyasal kültüre uyum sağlayacağını kabul etti ve internetin siyasal kullanımlarını 'kötü durumdan en iyi şekilde faydalanmak' olarak ele aldı (s. 15). Sonuç olarak, mesele; bir kamusal mekân olarak internetin gerçek doğasını ortaya çıkaran, ütopyik ve distopik görüşler arasındaki dengedir.

Fernback (1997), gerçek kimlik ve demokrasinin siber mekânda 'sanal toplulukların içeriğinde değil, toplumsal ilişkilerin gerçek yapısında' bulunduğunu belirtti (s. 42). Bu nedenle, gerçek hayattaki toplumsal ilişkilerin mevcut durumunun, gerçek dünyada olduğu kadar sanal dünyada da bir kamusal mekân yaratılmasına engel olduğu ileri sürülebilir. Bu modern bir yaklaşımdır, çünkü yeni teknolojilerin zaman zaman özgürleştiren özelliklerini indirgeyici olmadan kabul eder. İnsanları bu teknolojileri başka bir amaçla yeniden kullanmaya ve özel ve kamusal ifade alanları yaratmaya iten şey, toplumsal ilişkilerin mevcut yapısıdır. İnternet, kendimizi, siyasal sistemi ve bizi çevreleyen dünyayı tasarlama şeklimizi değiştirme potansiyeline sahiptir, fakat bunu kamusal mekânın demokratik ideallerine sıkı sıkıya bağlı kalacak şekilde yapacaktır. Bunun nedeni, siber mekâna girdikten sonra fiziksel alanı ve bedensel sınırları aştığımız gerçeğinde yatmaktadır. Bunun, kendimizi çevrimiçi olarak taşıma şeklimiz üzerinde temel bir etkisi vardır ve kendimizi çevrimdışı idare etme şeklimizden tamamen farklıdır.

Kamusal mekânın geleneğinde var olan, ancak ondan tamamen farklı bir sanal mekân mevcuttur. Bu sanal mekâna, tıpkı Habermas tarafından işaret edildiği gibi, burjuva mülk

sahiplerinden oluşan burjuva bilgisayar sahipleri hakimdir. Bu sanal mekânda, birkaç özel çıkar kamusu bir arada var olmakta ve anlaşmazlığın kolektif kimliklerini sergilemektedir, böylece Fraser'ın (1992) belirttiği gibi gerçek dünyanın toplumsal dinamiklerini yansıtır. Gerçek sanal mekân görüşü, anaakım siyasal söylemin dışında bırakılmış, ancak onların ayağını kaydırarak anaakımı yeniden yapılandırmak için sanal iletişimi kullanan birkaç karşıt kamu mekânından oluşmaktadır.

Bu yapının siyasal değişimi etkileyip etkilemeyeceği belirsizdir. Breslow (1997) internetin bir toplumsallık duygusunu desteklediğini, ancak bunun dayanışmaya dönüşüp dönüşmeyeceğinin sonradan görüleceğini ileri sürdü. Toplumsal ve fiziksel dayanışma, yüzyıl boyunca politik ve toplumsal değişimi ortaya çıkaran şeydir ve internetin anonimliği, mekânsallığın eksikliği ve yoğunluk aslında dayanışmaya karşıt etki edebilir. Nihayetinde Breslow şu sonuca vardı: 'Diğer tarafta kimin olduğunu nasıl bilebilirim ve çipler azaldığında, insanlar gerçekten ayağa kalkmak ve dahil olmak için elektronik maskelerini çıkaracaklar mı?' (s. 255). Sağlam bir bağlılığın eksikliği, internetin kamusal bir mekân olarak gerçek potansiyelini ortadan kaldırmaktadır.

Melucci'nin (1996) yeni toplumsal hareketlere yaklaşımı, bireylerin makineleri kullandığı bir çağda, aynı şeyleri protesto etmek için Mayıs 1968 gibi sokakların kullanıldığı hareketlerden daha mantıklı gelmektedir. Ana argümanı, toplumsal hareketlerin artık toplumsal bir grubun çıkarını yansıtan kolektif eylemi gerektirmediğidir; daha çok onlar kişisel kimlik etrafında dönmekte ve kültürel eformasyona anlam kazandırmaktadır. Melucci, son 30 yılda karmaşık toplumlarda ortaya çıkan toplumsal çatışmaların, kendilerini politik eylem yoluyla ifade etmek yerine egemen dilde kültürel zorlukları artırdığını öne sürdü. Melucci, bu tür dil değişimlerinin etkisiz olduğunu ima etse de, mesele kolektif eylemin artık bir şekilde ölçülemez oluşu, ancak kültürel kodların yaratıcı beyanında hala mevcut olmalarıdır. Melucci'nin 'kimlik politikaları' dediği şey, siber mekânın hem özel hem de kamusal kullanımları için alan açmaktadır. Sanal mekân, demokratik ifadeleri ileri taşıyan bu tür hareketlerin ifade edilmesine ve gelişmesine, geleneksel siyasal meselelere odaklanarak değil, kültürel zemini değiştirerek izin vermektedir.

Başka bir deyişle, internet ve bağlantılı teknolojiler siyasal tartışmalar için yeni bir kamusal alan yaratmayı başarmış gibi görünmektedir. Bu kamusal alan, kültürel olarak içi boşaltılmış bir kamusal mekânın canlanmasını kolaylaştırmakta, ancak garanti etmemektedir. Daha fazla enformasyona, ucuz, hızlı ve kolay erişim, tüm yurttaşları mutlaka daha bilgili veya siyasal tartışmaya katılmaya daha istekli hale getirmemektedir. Siyasal tartışmaya daha fazla katılım, yardımcı olmakta, ancak daha sağlıklı bir demokrasiyi garanti etmemektedir. Yeni teknolojiler, siyasal tartışmaya daha büyük ancak daha çeşitli olmak zorunda olmayan bir katılımı kolaylaştırır, çünkü bunlar hala nüfusun küçük bir kesimine sunulmaktadır. Ayrıca, çeşitli ve heterojen kültürel geçmişimiz, çevrimiçi veya çevrimdışı olarak birleşik bir kamusal mekân yaratmayı zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak, azalan yurttaş katılımı, mevcut siyasal sistemimizin karşı karşıya olduğu birçok sorundan yalnızca biridir. Özel çıkarlara ve kapitalist üretim tarzına bağımlılık, aynı zamanda demokratik eşitlik ideallerini de tehlikeye atmaktadır. Üstelik, internet bağlantılı kaynakların hızla artan şekilde metalaşması, bu medyanın bağımsızlığını ve demokratikleşme potansiyelini tehdit etmektedir.

Bununla birlikte, sanal mekânı algılamanın en akla yatkın tutumu, ortak bir sanal kamusal alanı işgal eden kültürel olarak parçalanmış sibermekânlardan müteşekkildir. Ortak çıkarlar tarafından bir araya getirilen 'netizen' grupları tartışacak ve belki de kültürel hedeflere ulaşmak için gayret edecektir. Çevrimiçi olarak gerçekleşen siyasal tartışmaların çoğu, gündelik veya resmi yüz yüze etkileşimde gerçekleşenlerden farklı değildir ve olmayacaktır. Siyasetçiler, gazeteciler ve kamu arasındaki genişleyen uçurum, her iki taraf istemedikçe kapatılmayacaktır.

Yine de, siyasal konuları çevrimdışı tartışmak için asla bir araya gelemeyen insanların artık bunu çevrimiçi olarak yapabilmesi küçük bir mesele değildir. Farklı kültürel geçmişlerden, eyaletlerden veya ülkelerden gelen insanların dakikalar içinde sanal siyasal tartışmaları katılmaları, genellikle kültürel açıdan farklı bakış açılarıyla birbirlerinin ufkunu genişletmeleri, bu teknolojinin özünü oluşturmaktadır. Sanal mekânın değeri, ne olabileceğine dair umut, yorum ve hayalleri kapsamı geçteğinde yatmaktadır. Castells, 'Ütopyalara ihtiyacımız var – onları pratik formüllere dönüştürmeye çalışmamak şartıyla' demişti (Ogilvy ile röportaj, 1998: 188). Sanal mekân, geleneksel olarak siyasal bir bölgeden ziyade kültürel bir bölge üzerinde mücadele eden yeni toplumsal hareketlerin dinamiklerini yansıtmaktadır. Bu bir görüştür, ama henüz bir gerçeklik değildir. Bir görüş olarak ilham verir, ancak henüz siyasal ve toplumsal yapıları dönüştürmeyi başaramamıştır.

Bu, iletişim araştırmacılarının internet bağlantılı teknolojilerin siyasal potansiyelini tartışması ve araştırmasına mahal kalmadığı anlamına gelmemektedir. Çevrimiçi politik deneyimimiz, internetin şimdiye kadar kamusal bir alan sunduğunu, ancak henüz bir kamusal bir mekân inşa etmediğini göstermiştir. Bununla birlikte yine de kullanışlı bir araçtır ve siyasi temsilcilere doğrudan geri bildirim sağlamaya hizmet edebilir. Onun teknik kabiliyetleri seçmenler ve temsilciler arasında tartışmalara olanak tanımakta ve göreceli anonimlik, tartışma katılımcılarını inançlarını ifade etme konusunda daha sesli ve açık sözlü olmaya teşvik etmektedir. Ne yazık ki, çevrimiçi siyasal tartışmalar genellikle birkaç kişinin hakimiyetinde olduğundan, eğer varsa, politika oluşturma üzerinde tartışılabilir bir etkiye sahiptir. İletişim araştırmacıları, çevrimiçi siyasal tartışmaları daha fazla araştırmalı ve pusucuların çevrimiçi siyasal tartışmaya verdiği tepkileri ölçmenin yollarını geliştirmelidir. Bu durum, bu tartışmaları kamuoyunun daha temsili bir göstergesine dönüştürmeye yardımcı olabilir. Çevrimiçi müzakerenin doğası hakkında daha fazla bilgi edinmek için çevrimiçi tartışma kalıpları izlenebilir. Çevrimiçi katılımcılar ve politikacılar arasındaki canlı sohbet veya haber grubu tartışmaları, siyasal nüfuzu olan biri dahil olduğunda çevrimiçi tartışmaların doğasının değişip değişmediğini ve nasıl değiştiğini belirlemek için de izlenebilir.

Şimdiye kadar, önemli araştırmalar, çevrimiçi tartışmaların, tartışma katılımcıları için sahip olabileceği kişisel faydaya odaklanmıştır. Araştırma, etkiler meselesini daha agresif bir şekilde ele almalı ve çevrimçi siyasal müzakerenin bireyler, toplumsal gruplar ve bir bütün olarak toplum üzerindeki sonuçlarını belirlemeye çalışmalıdır. İnternetin desteği harekete geçirmek için kullanıldığı durumları içeren vaka çalışmaları, çevrimiçi tartışmaların siyasi ağırlık kazanmaya başlayabileceği süreci anlamak için takip edilebilir. Yerel yönetim düzeyinden başlayarak, politikacılar ve çevrimiçi tartışmacılar arasında daha deneysel tartışmalar iletişim araştırmacıları tarafından düzenlenebilir, izlenebilir ve gözlemlenebilir. Çevrimiçi tartışmacılar, çevrimiçi fikirlerinin etkisinin ne kadar güçlü olduğunu belirlemek için araştırılmalı veya bunun dışında kendileriyle görüşmeler yapılmalıdır.

Sonuç olarak, internet siyasal olarak dezavantajlı olanlar için değerli bir araç olarak hizmet etmiştir ve etmeye devam etmelidir. Örneğin, 2000 yılında Amerika'daki başkanlık seçiminde, bağımsız aday Ralph Nader, web sitesini kullanarak geniş bir destekçi ağını birbirine bağlayarak harekete geçirebildi. Sınırlı bir fona sahip ve anaakım medyada çok az yer alan bağımsız adaylar için internet, potansiyel seçmenlere ulaşmanın ucuz, kullanışlı ve hızlı bir yolunu sunmaktadır. Bir web sitesi, kampanya reklamlarını karşılayabilen ve anaakım basında sürekli yer almanın keyfini süren büyük partilerin adayları için çok fazla fark yaratmayabilir, ancak diğer siyasi rakipler için bir nimet olduğu kanıtlanmıştır. İletişim araştırmacıları, politikacıların interneti ve özellikle kendi web sitelerini nasıl kullandıklarını inceleyip bunları karşılaştırabilirler. Örneğin, bilim insanları

politikacıların web sitelerinin söz konusu adayın kişiliğini, zihniyetini ve ideolojisini nasıl yansıttığı üzerine düşünebilirler. Bu web sitelerinin kullanımı ve etkisi değerlendirilebilir ve televizyon ve basılı gazetecilik gibi daha geleneksel kitle iletişim araçlarıyla karşılaştırılabilir.

Gelecekteki araştırmalar için bu öneriler, internetin siyasal kullanımları hakkında önemli bir literatür oluşturmaya katkıda bulunabilir. Siyasal müzakarenin gerçekten de çevrimiçi olarak gerçekleşebileceğini başarılı bir şekilde kanıtladık; şimdi ilerlememiz ve bu tür bir siyasal müzakarenin daha büyük etkileri üzerine düşünmemiz gerekmektedir. İnternetin siyasal kullanımlarının sonuçlarını anlamak ve kanıtlamak, bu nispeten yeni ortamın kamusal alandan, kamusal ve sanal bir mekâna geçiş geçmeyeceğini belirlememize yardımcı olabilir.

Kaynaklar

Abramson, J.B., F.C. Arterton and G.R. Orren (1988) *The Electronic Commonwealth: The Impact of New Media Technologies on Democratic Politics*. New York: Basic Books.

Arterton, F.C. (1987) *Teledemocracy: Can Technology Protect Democracy?* Newbury Park, CA: Sage.

Bagdikian, B. (1983) *The Media Monopoly*. Boston, MA: Beacon.

Barlow, J.P. (1995) 'A Globe, Clothing Itself with a Brain', *Wired* 3(6): 108.

Barrett, J. (1996) 'Killing Time: The New Frontier of Cyberspace Capitalism', in L. Strate, R. Jacobson and S.R. Gibson (eds) *Communication and Cyberspace*, ss. 155–66. Cresskill, NJ: Hampton Press.

Bell, D. (1981) 'The Social Framework of the Information Society', in T. Forester (ed.) *The Microelectronics Revolution*, ss. 500–49. Cambridge, MA: MIT Press.

Bellah, R.N., R. Madsen, W.M. Sullivan, A. Swidler and S.M. Tipton (1985) *Habits of the Heart*. Berkeley, CA: University of California Press.

Bowen, C. (1996) *Modern Nation: The Handbook of Grassroots American Activism Online*. New York: Random House.

Breslow, H. (1997) 'Civil Society, Political Economy, and the Internet', in S. Jones (ed.) *Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety*, ss. 236-57. Thousand Oaks, CA: Sage

Browning, G. (1996) *Electronic Democracy: Using the Internet to Influence American Politics*. Wilton, CT: Pemberton Press.

Cappella, J. and K.H. Jamieson (1996) 'News Frames, Political Cynicism, and Media Cynicism', *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 546: 71–85.

Cappella, J. and K.H. Jamieson (1997) *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good*. New York: Oxford University Press.

Carey, J. (1995) 'The Press, Public Opinion, and Public Discourse', in T. Glasser and C. Salmon (eds) *Public Opinion and the Communication of Consent*, ss. 373–402. New York: Guilford.

Dewey, J. (1927) *The Public and its Problems*. New York: Holt.

Douglas, S.J. (1987) *Reinventing American Broadcasting*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

Ettema, J.S. and D.C. Whitney (1994) 'The Money Arrow: An Introduction to Audiencemaking', in J.S. Ettema and D.C. Whitney (eds) *Audiencemaking*, ss. 1–18. Thousand Oaks, CA: Sage.

Fallows, J. (1996) 'Why Americans Hate the Media', *The Atlantic Monthly* (February) 277 (2): 45–64.

Fernback, J. (1997) 'The Individual within the Collective: Virtual Ideology and the Realization of Collective Principles', in S.G. Jones (ed.) *Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety*, ss. 36–54. Thousand Oaks, CA: Sage.

Fraser, N. (1992) 'Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy', in C. Calhoun (ed.) *Habermas and the Public Sphere*, ss. 109–42. Cambridge, MA: MIT Press.

Garnham, N. (1992) 'The Media and the Public Sphere', in C. Calhoun (ed.) *Habermas and the Public Sphere*, ss. 359–76. Cambridge, MA: MIT Press.

Global Reach (2001) 'Global Internet Statistics', URL (Ocak 2001'de erişildi): <http://www.euromktg.com/globstats>

Grossman, L.K. (1995) *The Electronic Republic*. New York: Viking.

Habermas, J. (1962/1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of a Bourgeois Society*, çev. T. Burger and F. Lawrence. Cambridge, MA: MIT Press.

Habermas, J. (1991) 'The Public Sphere', in C. Mukerji and M. Schudson (eds) *Rethinking Popular Culture: Contemporary Perspectives in Cultural Studies*, ss. 398–404. Berkeley, CA: University of California Press.

Hart, R.P. (1994) 'Easy Citizenship: Television's Curious Legacy', *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 546: 109–20.

Hill, K.A. and J.E. Hughes (1998) *Cyberpolitics: Citizen Activism in the Age of the Internet*. New York: Rowman & Littlefield.

Jankowski, N.W. and M. van Selm (2000) 'The Promise and Practice of Public Debate in Cyberspace', in K. Hacker and J. Van Dijk (eds) *Digital Democracy: Issues of Theory and Practice*, ss. 149–65. London: Sage.

Jones, S.G. (1997) 'The Internet and its Social Landscape', in S.G. Jones (ed.) *Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety*, ss. 7–35. Thousand Oaks, CA: Sage.

Kling, R. (1996) 'Hopes and Horrors: Technological Utopianism and Anti-Utopianism in Narratives of Computerization', in R. Kling (ed.) *Computerization and Controversy*, ss. 40–58. Boston, MA: Academic Press.

Lyotard, J.F. (1984) *The Postmodern Condition*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

McChesney, R. (1995) 'The Internet and US Communication Policy-Making in Historical and Critical Perspective', *Journal of Computer-Mediated Communication* 1(4), URL (Ocak 2001'de erişildi): <http://www.usc.edu/dept/annenberg/vol1/issue4/mcchesney.html#Democracy>

Melucci, A. (1994) 'A Strange Kind of Newness: What's "New" in New Social Movements?', in E. Larana, H. Johnston and J.R. Gusfield (eds) *New Social Movements: From Ideology to Identity*, ss. 101–30. Philadelphia, PA: Temple University Press.

Melucci, A. (1996) *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*. New York: Cambridge University Press.

Mitra, A. (1997a) 'Virtual Community: Looking for India on the Internet', in S.G. Jones (ed.) *Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety*, ss. 55–79. Thousand Oaks, CA: Sage.

Mitra, A. (1997b) 'Diasporic Websites: Ingroup and Outgroup Discourse', *Critical Studies in Mass Communication* 14(2): 158–81.

Negroponte, N. (1998) 'Beyond Digital', *Wired* 6(12): 288.

Ogilvy, J. (1998) 'Dark Side of the Boom: Interview with Manuel Castells', *Wired* 6(11): 188.

Patterson, T. (1993) *Out of Order*. New York: Knopf.

Patterson, T. (1996) 'Bad News, Bad Governance', *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 546: 97–108.

Pavlik, J.V. (1994) 'Citizen Access, Involvement, and Freedom of Expression in an Electronic Environment', in F. Williams and J.V. Pavlik (eds) *The People's Right to Know: Media, Democracy, and the Information Highway*, ss. 139–62. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Poster, M. (1995) 'The Internet as a Public Sphere?', *Wired* 3(1): 209.

Putnam, R.D. (1996) 'The Strange Disappearance of Civic America', *The American Prospect* 24(1): 34–48.

Rash, W., Jr (1997) *Politics on the Nets: Wiring the Political Process*. New York: W.H. Freeman.

Rheingold, H. (1993) *The Virtual Community*. Cambridge, MA: Addison-Wesley.

Schement, J. and T. Curtis (1997) *Tendencies and Tensions of the Information Age: The Production and Distribution of Information in the United States*. New Brunswick, NJ: Transaction.

Schudson, M. (1997) 'Why Conversation is Not the Soul of Democracy', *Critical Studies in Mass Communication* 14(4): 1–13.

Schmitz, J. (1997) 'Structural Relations, Electronic Media, and Social Change: The Public Electronic Network and the Homeless', in S.G. Jones (ed.) *Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety*, pp. 80–101. Thousand Oaks, CA: Sage.

Tocqueville, A.D. (1990) *Democracy in America*, Vol. 1. New York: Vintage Classics.

Williams, F. (1994) 'On Prospects for Citizens' Information Services', in F. Williams and J.V. Pavlik (eds) *The People's Right to Know: Media, Democracy, and the Information Highway*, ss. 3–24. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Williams, F., and Pavlik, J.V. (1994) 'Epilogue', in F. Williams and J.V. Pavlik (eds) *The People's Right to Know: Media, Democracy, and the Information Highway*, ss. 211–24. Hillsdale, NJ: Erlbaum.